

УДК 336.14

АНГЕЛІНА ІРИНА,*кандидат економічних наук, доцент кафедри контролю і аналізу господарської діяльності
Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського***МАКОТКІНА ЛІДІЯ,***аспірант Донецького національного університету економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського*

ВИДАТКИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ НА ЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ: НАПРЯМИ І ПРІОРИТЕТИ

У статті визначено склад, рівень, структуру видатків Державного бюджету України на економічну діяльність. Виявлено пріоритетну бюджетну підтримку низки галузей, зокрема, паливно-енергетичного комплексу, дорожнього господарства, сільського господарства тощо. Критично оцінено пріоритетні напрями фінансування видатків бюджету, співвідношення загального і спеціального фондів, а також фондів споживання і розвитку.

Ключові слова: Державний бюджет; видатки; економічна діяльність.

Постановка проблеми. Державний бюджет виконує важливі соціально-економічні функції через здійснення фінансування потреб розпорядників бюджетних коштів. Попри важливу значущість для розвитку економіки й суспільства загалом, бюджетна система України має певні вади, пов'язані з високою централізацією, проблемами фінансування дефіциту бюджету в умовах високого рівня державного боргу тощо. Указане вище актуалізує ретельне обґрунтування складу й рівня витрат бюджету за критерієм максимізації функції суспільної корисності.

Останні дослідження й публікації з проблеми. Упродовж останніх років бюджетна проблематика в Україні привертає дедалі більшу увагу політиків, економістів, аналітиків, громадських організацій, засобів масової інформації тощо. У цьому аспекті слід акцентувати на працях І. М. Боярко, І. І. Д'яконової, О. В. Дейнеки, Н. А. Дехтяр, В. Ю. Дудченко, А. О. Єпіфанової, І. В. Сало. Указаними авторами досліджуються засади бюджетної системи України, механізм формування доходів і видатків бюджету [1], економічна природа дефіциту бюджету, тенденції його розвитку та взаємозв'язку із загальними макро- й мікроекономічними показниками економіки країни [2]. У роботі І. І. Д'яконової робиться, зокрема, акцент на тому, що бюджетні витрати на всіх рівнях повинні бути сформовані з доходів бюджету, тобто збалансований бюджет має бути основною метою бюджетної політики [3, с. 25]. Також визначаються основи будови базової моделі динаміки державного боргу та моделі динаміки питомого державного боргу за умов профіциту та дефіциту Державного бюджету [4, с. 349]. В умовах європейської інтеграції України важливим є визначення проблем, стратегії, основних завдань та напрямів бюджетної політики Європейського Союзу на сучасному етапі [5; 6]. Бюджетна політика ЄС та України визначена історичними та національними особливостями, залежить від соціально-економічної та політичної ситуації, уявляє стратегічні пріоритети соціально-економічного розвитку країни та формується на основі моделі організації фінансових відносин [7, с. 47]. Разом із тим, недостатня

увага приділяється аналізу видатків Державного бюджету України за функціональною класифікацією.

Метою статті є визначення складу, рівня, структури видатків Державного бюджету України на економічну діяльність, критична оцінка напрямів і пріоритетів цих видатків.

Виклад основного матеріалу. Державний бюджет країни виконує важливі функції, пов'язані з фінансуванням оборони, громадського порядку, безпеки, судової влади, охорони навколишнього середовища, економічної діяльності, житлово-комунального господарства, охорони здоров'я, духовного та фізичного розвитку, освіти, соціального захисту та соціального забезпечення. Видатки та кредитування бюджету класифікуються за бюджетними програмами (програмна класифікація); ознакою головного розпорядника бюджетних коштів (відомча класифікація); функціями, з виконанням яких пов'язані видатки та кредитування бюджету (функціональна класифікація). Програмна класифікація видатків та кредитування бюджету використовується в разі застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі. Відомча класифікація видатків та кредитування бюджету містить перелік головних розпорядників бюджетних коштів для систематизації видатків та кредитування бюджету за ознакою головного розпорядника бюджетних коштів.

Джерелом для аналізу є додаток № 3 до Закону України "Про Державний бюджет України на 2014 рік" та коди програмної, а також функціональної класифікації видатків та кредитування бюджету (ФКВКБ). Законом передбачено виконання у 2014 р. більш ніж 500 бюджетних програм, із яких найбільші обсяги бюджетних призначень передбачені головним розпорядникам бюджетних коштів. Окрім програм соціального призначення, передбачається бюджетна підтримка низки галузей, зокрема, паливно-енергетичного комплексу, дорожнього сектора, сільського господарства тощо.

Витрати на економічну діяльність складають разом 38,9 млрд грн, у т. ч. загальний фонд - 20,7 млрд грн, спеціальний - 18,2 млрд грн (рис. 1).

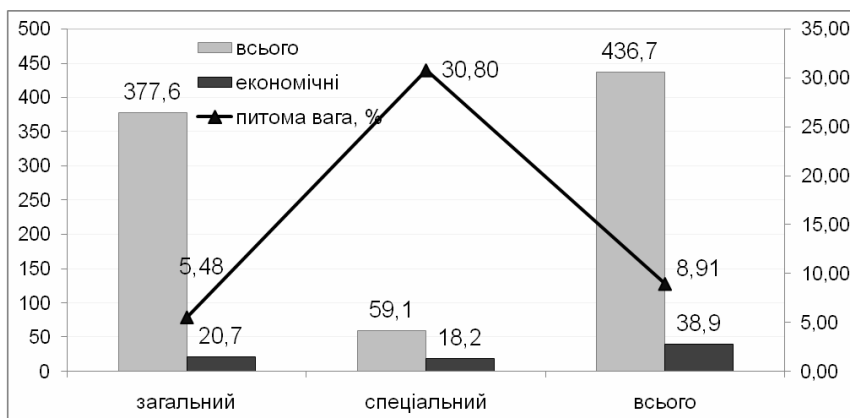

Рис. 1. Витрати Державного бюджету загалом та на економічну діяльність у 2014 р. (побудовано за даними [8]).

Їхня частка у видатках Державного бюджету України складає 8,91 %, у т. ч. у загальному фонді - 5,48 %, у спеціальному - 30,8 %. У загальному фонді найбільша частка видатків (63,92 %), або 13,2 млрд грн, припадає на підтримку паливно-енергетичного комплексу (табл. 1). Вугільній галузі виділено 13173,3 млн грн, у т. ч. 12168,0 млн грн - на державну підтримку вугледобувних підприємств, на часткове покриття витрат із собівартості готової товарної вугільної продукції, 937,8 млн грн - на реструктуризацію вугільної та торфодобувної промисловості. Ці асигнування віднесено на рахунок фонду розвитку. Іншим галузям економіки виділено 3452,3 млн грн, або 16,67 %, видатків загального фонду бюджету. Найбільш значними є проекти розвитку: створення Державного фонду регіонального розвитку (1 млрд грн) і виконання боргових зобов'язань за кредитами, залученими під державні гарантії для реалізації проектів "Циклон-4" та "Створення Національної супутникової системи зв'язку" (2333,4 млн грн).

На підтримку сільського господарства передбачено 2155,4 млн грн, або 10,41 %, загального фонду бюджету, у т. ч. на протиепізоотичні заходи та участь у Міжнародному епізоотичному бюро - 86,9 млн грн, на керівництво та управління у сфері земельних ресурсів - 519,3 млн грн, на проведення земельної реформи - 48 млн грн. Зі спеціального фонду розвитку сільському господарству виділено 2034,3 млн грн, або 11,18 %, у т. ч. на державну підтримку розвитку хмелярства, овочівництва, закладення молодих садів, виноградників та ягідників і нагляд за ними - 100 млн грн, державну підтримку галузі тваринництва - 888,0 млн грн. Значні суми коштів із загального й спеціального фондів виділено на організацію й регулювання діяльності установ

у системі Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України (1740,5 млн грн), керівництво та управління в системі (353,3 млн грн).

Основна частка спеціального фонду бюджету розвитку (14405,8 млн грн, або 79,15 %) припадає на дорожнє господарство, а саме на розвиток мережі та утримання автомобільних доріг загального користування - 3248,1 млн грн.

У тому числі 200 млн грн передбачено на облаштування нерегульованих пішохідних переходів вітчизняними комплексними системами освітлення та позначення дорожніми знаками та розміткою. Кошти в сумі 11157,7 млн грн призначено для виконання боргових зобов'язань за кредитами, отриманими під державні гарантії на розвиток мережі автомобільних доріг загального користування. Також у бюджеті розвитку спеціального фонду передбачено на фінансування реалізації програм допомоги Європейського Союзу у сфері енергетики 1079,5 млн грн.

Таким чином, у загальних витратах бюджету на економічну діяльність передбачено на фінансування вугільної галузі 33,87 %, дорожнє господарство - 37,05 %, сільське господарство - 10,77 %, інші галузі економіки - 8,88 %. Українською (2,23 %) є частка витрат на фундаментальні та прикладні дослідження й розробки в галузях економіки.

На рис. 2 наведено структуру видатків Державного бюджету України на економічну діяльність у 2014 р.

Видатки загального й спеціального фонду співвідносяться як 53,22 % і 46,78 %, а видатки фондів споживання і розвитку як 40,61 % і 59,39 %. Основна питома вага видатків відноситься до загального фонду розвитку (44,7 %).

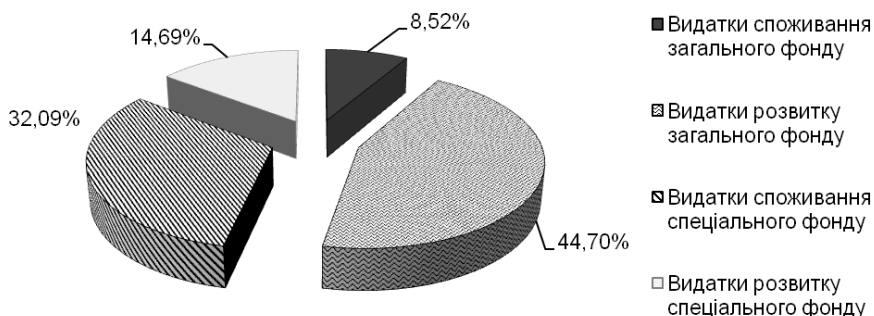

Рис. 2. Структура видатків Державного бюджету України на економічну діяльність у 2014 р. (побудовано за даними [8]).

Таблиця 1. - Структура видатків Державного бюджету України на економічну діяльність у 2014 р. (побудовано за даними [8])

Код ФКВКБ	Напрями економічної діяльності	Загальний фонд		Спеціальний фонд		Разом	
		тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
1	2	3	4	5	6	7	8
0400	Економічна діяльність – разом	20705268,9	100,00	18200609,4	100,00	38905878,3	100,00
0410	Загальна економічна, торговельна та трудова діяльність	591488	2,86	8835,7	0,05	600323,8	1,54
0411	Загальна економічна та торговельна діяльність	317637	1,53	4960,1	0,03	322596,9	0,83
0412	Регулювання трудових відносин	273851,3	1,32	3875,6	0,02	277726,9	0,71
0420	Сільське господарство, лісове господарство та мисливство, рибне господарство	2328061	11,24	2034466,4	11,18	4362527,3	11,21
0421	Сільське господарство	2155372	10,41	2034353,4	11,18	4189725,4	10,77
0422	Лісове господарство та мисливство	42315,6	0,20	43	0,00	42358,6	0,11
0423	Рибне господарство	130373	0,63	70	0,00	130443,3	0,34
0430	Паливно-енергетичний комплекс (ПЕК)	13234567	63,92	1093965,5	6,01	14328532,5	36,83
0431	Вугільна галузь	13173280	63,62	5300,3	0,03	13178580,3	33,87
0433	Електроенергетична галузь	36783,3	0,18	1088665,2	5,98	1125448,5	2,89
0434	Інші галузі ПЕК	24503,2	0,12	0	0,00	24503,2	0,06
0440	Інша промисловість та будівництво	227013	1,10	45016,9	0,25	272030,2	0,70
0441	Промисловість із видобутку рудних та нерудних корисних копалин	60233,8	0,29	45016,9	0,25	105250,7	0,27
0442	Обробна промисловість	17770,3	0,09	0	0,00	17770,3	0,05
0443	Будівництво	163977	0,79	0	0,00	163976,9	0,42
0444	Відтворення мінерально-сировинної бази	149009	0,72	0	0,00	149009,2	0,38
0450	Транспорт	226326	1,09	14405824	79,15	14632149,7	37,61
0451	Автомобільний транспорт	43069,6	0,21	0	0,00	43069,6	0,11
0452	Водний транспорт	70142,1	0,34	0	0,00	70142,1	0,18
0454	Повітряний транспорт	67247,2	0,32	0	0,00	67247,2	0,17
0455	Трубопровідний та інший транспорт	35565	0,17	0	0,00	35565	0,09
0456	Дорожнє господарство	10301,8	0,05	14405824	79,15	14416125,8	37,05
0460	Зв'язок, телекомунікації та інформатика	37616,9	0,18	46295	0,25	83911,9	0,22
0470	Інші галузі економіки	3452288	16,67	2169,8	0,01	3454457,9	8,88
0480	Фундаментальні та прикладні дослідження	596649	2,88	270258	1,48	866906,7	2,23
0490	Інша економічна діяльність	11260,9	0,05	293778,6	1,61	305039,5	0,78

Висновки

1. У статті визначено склад, рівень, структуру видатків Державного бюджету України на економічну діяльність. Виявлено пріоритетну бюджетну підтримку паливно-енергетичного комплексу, дорожнього господарства, сільського господарства тощо.

2. Значний обсяг коштів виділено вугільній галузі на державну дотацію та реструктуризацію за рахунок видатків розвитку загального фонду Державного бюджету України. Це є економічно обґрунтованим для забезпечення економічної безпеки України.

3. Основна частина спеціального фонду спрямована на фінансування розвитку дорожнього господарства як інфраструктурної сфери національної економіки, відповідальність за належний стан якої несе держава.

4. Пріоритетними напрямками фінансування сільського господарства із загального й спеціального фондів Державного бюджету України є державна підтримка тваринництва для розвитку внутрішнього ринку продуктів харчування, а також видатки на участь у міжнародних профільних організаціях, на забезпечення належного державного контролю за стандартами і якістю харчових продуктів, що вкрай важливо в умовах вступу України до СОТ і ЄС для зміцнення конкурентоспроможності національних виробників.

5. Позитивно характеризують також структуру видатків Державного бюджету на економічну діяльність значна питома вага фонду розвитку й спеціального фонду. Утім, недостатнім за обсягом і питомою вагою є фінансування фундаментальних та прикладних досліджень у різних галузях національної економіки, що стримує її інноваційний розвиток.

Перспективами подальших досліджень є проведення аудиту ефективності бюджетних витрат на соціальний захист та соціальне забезпечення населення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Д'яконова І. І. Бюджетний дефіцит і його регулювання у перехідній економіці України : автореф. дис. на здобуття наук.

ступеня канд. екон. наук : спец. 08.04.01 "Фінанси, грошовий обіг і кредит" / І. І. Д'яконова ; ДВНЗ "Українська академія банківської справи Національного банку України". - Суми, 2000. - 18 с.

2. Єпіфанов А. О. Бюджет України : [монографія] : у 2-х кн. Кн. 2 : Виконання бюджету / А. О. Єпіфанов, І. І. Д'яконова, І. В. Сало. - Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2010. - 187 с.

3. Д'яконова І. І. Необхідність узгодження доходів і видатків державного бюджету / І. І. Д'яконова // Вісник Української академії банківської справи. - 1997. - № 3. - С. 22-26.

4. Дудченко В. Ю. Передумови базової моделі динаміки державного боргу / В. Ю. Дудченко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. пр. - Суми, 2007. - Вип. 22. - С. 345-353.

5. Дудченко В. Ю. Бюджетна політика Європейського Союзу / В. Ю. Дудченко // Проблеми інноваційного розвитку економіки України : зб. наук. пр. з актуальних проблем економічних наук : у 2-х частинах. - Дніпропетровськ : Вид. дім "Гельветика", 2014. - Ч. 1. - С. 196-203.

6. Дудченко В. Ю. Сучасний стан та структура державних фінансів Республіки Польща / В. Ю. Дудченко // Вісник Одеського нац. ун-ту імені І. І. Мечникова. - Одеса : Гельветика, 2014. - Т. 19. - Вип. 1/2. Економіка. - С. 98-102.

7. Дехтяр Н. А. Порівняльна характеристика принципів реалізації бюджетної політики країн ЄС та України в частині формування державних видатків / Н. А. Дехтяр, І. М. Боярко, О. В. Дейнека // Бізнес інформ. - 2013. - № 8 (427). - С. 45-51.

8. Про Державний бюджет України на 2014 рік : Закон України від 16.01.2014 р. № 719-VII [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/719-18>.

9. Про затвердження Інструкції щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету та Інструкції щодо застосування класифікації кредитування бюджету : Наказ міністерства фінансів України від 12.03.2012 р. № 333 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0456-12/paran18#n18>.

10. Про бюджетну класифікацію : Наказ міністерства фінансів України від 14 січня 2011 року № 11 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article%3Fart_id=356065&cat_id=355990.

Ангелина Ирина,

кандидат економічних наук, доцент кафедри контролю і аналізу господарської діяльності Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського

Макоткина Лидия,

аспірантка Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського

РАСХОДЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО БЮДЖЕТА УКРАИНЫ НА ЭКОНОМИЧЕСКУЮ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ: НАПРАВЛЕНИЯ И ПРИОРИТЕТЫ

В статье определен состав, уровень, структура расходов Государственного бюджета Украины на экономическую деятельность. Выявлена приоритетная бюджетная поддержка ряда отраслей, в частности, топливно-энергетического комплекса, дорожного хозяйства, сельского хозяйства. Дана критическая оценка приоритетным направлениям финансирования расходов бюджета, соотношению общего и специального фондов, а также фондов потребления и развития.

Ключевые слова: государственный бюджет; расходы; экономическая деятельность.

Anhelina Irina,

Ph.D. in Economics, Assistant Professor of the Control and Economic Analysis Department of M. Tugan-Baranovski National Economics and Trade University of Donetsk

Makotkina Lydia,

Graduate Student of M. Tugan-Baranovski National Economics and Trade University of Donetsk

UKRAINE STATE BUDGET EXPENDITURES ON ECONOMIC ACTIVITY: DIRECTIONS AND PRIORITIES

The article defines the structure, level and structure of expenditures of the State Budget of Ukraine for economic activity. We found a number of budget support priority sectors, including the energy sector, roads, agriculture and so on.

The source for the analysis is the application of the Law of Ukraine "On State Budget of Ukraine for 2014" and the program code and functional classification of expenditures and financing of the budget. The law provides for implementation in 2014 of more than 500 budget programs, of which the largest budgetary allocations provided for key spending units. Analyzed the proportion of spending on economic activity in the State Budget of Ukraine, which only zamaye twentieth share in the general fund, and almost a third in a special fund, which indicates a clear thrust of expenditure.

The author notes that a significant amount of funds allocated to the coal industry subsidies and restructuring at the expense of the general fund of the State Budget of Ukraine is economically justified to ensure the economic security of Ukraine. The main part of a special fund aimed at financing for road infrastructure as infrastructural spheres of the national economy, the responsibility for proper condition which carries state.

Established that priority areas for financing agriculture in general and special funds of the State Budget of Ukraine is the state support for the development of domestic livestock food market as well as the costs of participation in international specialized organizations to ensure adequate state control over the standards and quality of food products extremely important in terms of Ukraine's accession to the WTO and the EU to strengthen the competitiveness of domestic producers.

Positively also characterize the structure of fiscal expenditures on economic activity, a significant proportion of the fund and the special fund. However insufficient volume and specific gravity is funding fundamental and applied research in various fields of national economy, which hinders its innovative development.

Key words: *the state budget; expenditures; economic activity.*

REFERENCES

1. Diakonova I. I. (2000), *Budget deficit and its regulation in transition economies Ukraine*, Abstract of thesis for the degree of candidate of economic sciences in specialty 08.04.01 «Finance, monetary circulation and credit», Sumy, 18 p. (ukr).
2. Yepifanov A. O., Diakonova I. I., Salo I. V. (2010), *The budget of Ukraine*, Sumy, 187 p. (ukr).
3. Diakonova I. I. (1997), *The need to harmonize income and expenses*, *Bulletin of Ukrainian Academy of Banking*, № 3, pp. 22-26 (ukr).
4. Dudchenko V. Yu. (2007). *Background of the basic model of the dynamics of public debt*, *Problems and prospects of the banking system of Ukraine*, Sumy, Vol. 22, pp. 345-353 (ukr).
5. Dudchenko V. Yu. (2014). *Fiscal Policy of the European Union*, *The problems of innovative development of economy of Ukraine*, Dnipropetrovsk, Part 1, pp. 196-203 (ukr).
6. Dudchenko V. Yu. (2014). *Current status and structure of public finance of the Republic of Poland*, *Bulletin of the Odessa National University named after I.I. Mechnikov*, Odesa, Vol. 19, No. 1/2. Economics, pp. 98-102 (ukr).
7. Dekhtiar N. A., Boiarko I. M., Deineka O. V. (2013). *Comparative characteristics of the principles of budget policy of the EU and Ukraine in the formation of public expenditure*, *Business Inform*, No. 8 (427), pp.45-51 (ukr).
8. Law of Ukraine (2014), *On the State Budget of Ukraine for 2014*, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/719-18> (ukr).
9. The Ministry of Finance of Ukraine (2012), *On approval of the Instruction on the use of economic classification of budget expenditures and instructions on how to use the classification of loans budget*, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0456-12/paran18#n18> (ukr).
10. The Ministry of Finance of Ukraine (2011), *On Budget Classification*, available at: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article%3Fart_id=356065&cat_id=355990 (ukr).

© Ангеліна Ірина, Макоtkіна Лідія
Надійшла до редакції 22.07.2014